

Peer review від Texty.org

Дослідження, підготовлене **Центром розвитку інновацій** спільно з громадською ініціативою **“Голка”**, присвячене аналізу витрат органів місцевого самоврядування на підтримку сил оборони протягом 2022–2024 років. Дані були зібрані на основі письмового опитування (запитів) до громад та додатково підтверджені через систему Open Budget.

За результатами дослідження на рецензію було надано:

- дашборд;
- статтю “Лють громад. Скільки грошей витратили громади на допомогу фронту без військового ПДФО?”;
- статтю “Витрати на сили оборони. Як змінилися пріоритети громад за три роки?”;
- первинні (анонімізовані) дані за результатами опитування громад.

У дослідженні проаналізовані видатки 262 громад з усієї України, зокрема закупівля дронів, засобів радіоелектронної боротьби, автотранспорту, побудова фортифікаційних споруд. Особливу увагу приділено зміні бюджетних підходів через вилучення “військового” та “силового” ПДФО з місцевих бюджетів. Обсяг даних включав як загальні бюджетні витрати, так і деталізацію за типами видатків (дрони, автотранспорт, фортифікаційні споруди тощо).

Зокрема, автори дійшли висновку, що попри централізацію відповідних надходжень громади продовжують активно фінансувати оборонні потреби. Це, на думку авторів, свідчить про стійкість та відповідальність місцевого самоврядування.

Методологія дослідження базується на добровільному зборі кількісних даних від органів місцевого самоврядування з подальшим співставленням наданої інформації з системою Open Budget Міністерства фінансів України.

Ключовим підходом є агрегація даних на обласному рівні без розкриття інформації по окремих громадах із міркувань безпеки. Типологізація витрат за напрямками (матеріально-технічна допомога, фортифікація, субвенції) дозволяє здійснювати порівняння між роками та простежувати зміни пріоритетів фінансування.

Проте методологія збору даних та форма опитувальника відсутні у публічному доступі. Також немає детального класифікатора витрат за категоріями закупівель, які були предметом дослідження.

Серед ключових зауважень слід відзначити відсутність розрахунку витрат у відносних показниках — зокрема у вигляді частки від загального бюджету громади або у перерахунку на душу населення. Це ускладнює інтерпретацію результатів і порівняння між громадами різного масштабу.

Важливо звернути увагу, що в Україні понад 1400 територіальних громад, проте опитано було близько 20% з них. Також відсутня методологія вибірки, оскільки опитування було добровільним. Це може призвести до того, що відповіді надавали переважно найбільш активні та фінансово спроможні громади — ті, які можуть «похвалитися» своїми результатами. Це впливає на можливість формулювання агрегованих висновків у масштабах усієї України або для порівняння регіонів між собою.

Дашборд, який візуалізує дані, що лежать в основі дослідження, добре підходить для швидкого огляду ситуації та виявлення ключових тенденцій. Він надає корисну аналітику для прийняття рішень на макрорівні.

Варто відзначити, що автори готові оновлювати дашборд у подальшому за умови, що територіальні громади співпрацюватимуть та надішлють відповідні опитувальники.

Загалом дослідження має низку вагомих позитивних характеристик: верифікація даних через систему Open Budget, візуалізація результатів за допомогою дашборду, що дозволяє глибше їх проаналізувати, та значна деталізація й всебічні висновки.

Аналітична частина вказує на зміни у структурі витрат та причинно-наслідкові зв'язки у діях місцевого самоврядування. Важливо відзначити, що це перше дослідження, яке дозволяє проаналізувати довготривалі зміни, адже охоплює майже три роки повномасштабного вторгнення.

Автори залучають експертні думки як представників громад, так і фахівців з державного та оборонного сектору, що підсилює виклад матеріалу та робить висновки більш вагомими. Визначення трьох рівнів допомоги — територіальна оборона, забезпечення місцевих військових, будівництво фортифікацій — є логічним і добре структурованим.

Варто також відзначити спробу поєднання кількісного аналізу з якісним інтерпретуванням дій органів місцевого самоврядування, що надає матеріалу глибину.

Узагальнюючи, слід зазначити, що дослідження Центру розвитку інновацій та ініціативи “Голка” якісно відображає роль місцевого самоврядування у підтримці сил оборони України під час повномасштабної війни. Воно є вагомим внеском у розуміння ролі громад у підтримці оборони.

Матеріал має значний аналітичний потенціал. Він може бути використаний як у журналістських розслідуваннях, так і в аналітичній роботі органів влади, експертної спільноти та громадських організацій.

Команда [Texty.org](https://texty.org)

2025 рік